

Aelia Rostrata Üzerinde Bir Etüt

İhsan Turgut DÜNDAR

Elâzığ Ziraat Mücadele Enstitüsü

Bu yıl bölgemiz dahilinde fazlaca ziyan yapan **Eurygaster** haşeresi-ne muvazi olarak **Aelia** da ilk defa 2/7/1952 de Tunceli ilinde görüldü. Lâkin geç olarak meydana çıkan bu kimil akınında bir gayri tabiiik göze çarpmaktadır.

Geç zuhur eden kimil en fazla Tunceli'nin Vaskirt Bucağı, Paşevenk Köyü ile Sorkun Köyünde zararlar yapmıştır. Müteakiben Elâzığ'a bağlı Ahr Köyünde de kimillar görülmüştür. Bu mntakalara ilk gelişlerini katî olarak tesbit etmek kabil olmadıysa da, araştırmalar neticesinde tahminen 1/7/1952'de geldikleri anlaşılmıştır.

Kimil'in bu mntakalara gayritabiî şartlar altında yumurta bıraktığı tesbit edilmiştir. Yumurtlama sahaları Paşevenk bölgesinde bir tarla sınırına inhisar etmiş ve Sorkun'da da vâdi içerisindeki tarlalarda olmuştur. Yumurtlama bugüne kadar rastlanılardan tamamen ayrı bir manzara arz etmektedir. Şöyle ki; bu sahalarda bulunan taşlar ve mevcut bitkiler sanki karla kaplı bir durum almış ve üzerleri tamamen yumurta ile örtülmüştür. (Şekil: 1, 2). Hattâ o kadar ki taşların altları kaldırıldığı vakit bu kısımların dahi tamamen yumurta ile kaplı olduğu görülmüştür.

Yumurta paketlerindeki yumurta adetleri ise literatürlerde rastladık-

larımızdan tamamen ayrı durumdadır. Sayılan 110 paketteki yumurta adetleri şu şekildedir :



(Şekil 1)



(Şekil : 2)

Paketlerdeki yumurta sayısı 1-36 arasında değişmekte ve en fazla olarak 12 yumurtalı 17 paket sayılmıştır. Diğer paketler ise: 8 adetlik 2, 9 adetlik 8, 10 adetlik 6, 11 adetlik 7, 13 adetlik 4, 14 adetlik 7, 15 adetlik 4, 16, 17, 18 yumurtalı 5'er, diğer 18-32 yumurtalılarından 3-4'er pakete rastlanmış hattâ 2 paketteki yumurta adedi de 36 olarak bulunmuştur ki bu durum yumurtlamada bir gayritabîliğin bulunduğu işaretlerdir. Bırakılan yumurta paketleri kayalar üzerinde 1 ve bazan 2 sıra üstüste, fakat devedikeni ve diğer yabancı otlar üzerinde 3 - 4 hattâ 5 sıra üstüste olarak görülmüştür.

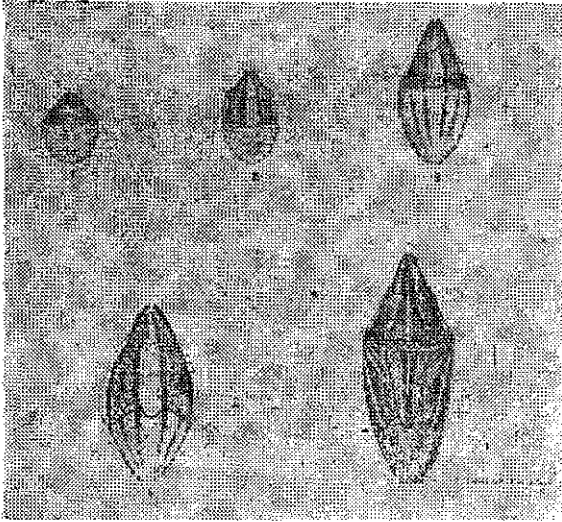
Gerek yumurtlama sahalarında yapılan etüdlere ve gerekse lâboratuvarda yaptığımız denemelerde yumurta konuştan, yumurta açımına kadar olan safha kati olarak tesbit edilememiş, fakat larv inkışaf seyri tesbit edilmiştir.

Yumurtaları 1 - 1,5 mm. uzunluğunda 0.5 mm. genişliğinde üstüvani olup ilk önceleri beyaz, zamanla sararmakta ve larvlar çıktıktan sonra da beyazdırlar. Lâboratuvarda inficac eden yumurtalar şöyle bir seyir takib etmişlerdir :

7.7.1952 de yumurtalardan lârvlar çıkmağa başlamıştır. Bu lârvlar yuvarlak, esmer siyah renkli 1 - 1,5 mm. uzunluğundadır. Bunlar hareketsiz olarak bir müddet kalmakta sonradan denemede kullanılan başsaklar üzerinde gezinmektedirler. 12/7/1952 ye kadar lârvlarda şekil itibarıyla bir uzama göze çarpmıştır ve bu tarihte de gömlek değiştirmişler-

dir. İkinci yaşa giren bu lârvların önceleri baş ve abdomen kısımları pembemsi durumda olup, bir iki saat sonra esmerleşmektedir. Baş ve torax üzerinde 4 adet siyahımsı belirti meydana gelmekte ve ayrıca sırt nahiyesinde arka arkaya 3 adet siyah noktalı çizgiler görülmektedir. Bu devrede lârvların boyu 2 mm. civarındadır. Lârvların bu yaşlarında beslendikleri ve daimi hareket halinde oldukları müşahede edilmiştir. 2 nci yaş 6 gün devam ettikten sonra 18/7/1952 de bir gömlek daha değiştirecek 3 cü yaşa girmişlerdir. Bu yaşta boyları günden güne farketmekte ve 6 mm. kadar erişmektedir. Bu devrede baş ve torax'ı ihata eden 4 siyah çizgi aynen kalmakta sırt nahiyesinde ise 6 siyah noktalı belirti hasıl olmaktadır. Gene 2 ci yaşlarında husule gelen arka arkaya 3 siyah noktalı benekler mevcuttur. Bu devrede scutellum nahiyesinde kitinî bir tabaka teşekkül etmiş bulunmaktadır. Beş gün devam eden 3. yaş 23.7.1952'de değiştirilen gömlektan sonra nihayet bulmaktadır. Gömlek değiştirmeleri 10 - 15 dakika sürmekte ve üst kısmından yırtılan larv gömleğinden haşere dışarı çıkmaktadır. Bu yaştaki larv 7,5 - 8 mm. civarında olup esmer renkli ve kâhil kıvımla benzer bir durum almaktadır. Scutellum nahiyesindeki kitinî tabaka daha uzamış ve sertleşmiştir. Bundan sonra kâhil oluncaya kadar geçen günler biraz değişmektedir. İlk kâhillere 25/7/1952 de rastlanmış ve müteakip günlerde de kâhillere çıkararak 28/7/1952 de bü-

tün denemeye aldığımız kimillar (tabii olarak ölenler müstesna) kâhil olmuşlardır. Bu suretle larv dönemi 18-21 gün olarak tesbit edilmiştir. Lâboratuvarda yaptığımız bu denemelere muvazi olarak yumurta sahalarındaki günlük etütlerimizde de aynı neticelere varılmış ve 29/7/1952 gününden sonra larvlara tesadüf edilmemiştir (Şekil : 3).



(Şekil 3)

Aelia'nın zarar şekli : Aynen **Eurygaster**'inkine benzemektedir. Arpa ve buğdayların hemen olgunlaşma mevsimine tesadüf eden bu kimillar başaklar üzerinde beslenmekte, hattâ çok sert olan daneleri önceleri hortumlarından saldıkları bir mayi ile yumuşatıp renkli besin maddelerini almaktadırlar. Dane zamanla sokulan bu yerlerden büzüşmekte ve açık bir renk almaktadır.

Aelia ile Mücadele : Biyolojisi üzerinde yaptığımız bu tetkikleri müteakip kâhilliler üzerinde toz ve sıvı

Folidol E-605 ile denemeler neticesinde :

200 adet kimil sayılarak bahçede bir kafes altına konup müteakiben tozlanarak yapılan denemede 2 saat zarfında paralizin başladığı 6 ncı saat sonunda ölüm zuhur ettiği ve müteakiben 24 saat içinde tek bir kimil dahi bulunmadığı, hepsinin öldüğü müşahede edilmiştir.

Ayrıca diğer bir kafese gene 200 adet kimil konmuş ve üzerlerine E-605 mayinin % 0,04 lük mahlûlü püskürtülmüştür. Bunlarda 6 ncı saat zarfında paraliz başladığı 48 saat sonra da konan bütün kimillarin öldükleri görülmüştür.

Buna muvazi olarak Tunceli-Vaskirt mahiyetindeki 2 dönüm kadar bir sahaya sırt körüğü ile 6 Kg. kadar E-605 tozu denenmiş ve denemeyi müteakip ertesi gün bu mntakaya tekrar gidildiğinde tarla yüzünün ölü kimillarla kaplı olduğu görülmüştür.

Folidol E-605 ile yapılan denemelerin müsbet neticesi karşısında, zehirliliğinin kalıp kalmadığını tetkiki için alınan başaklar dane haline getirilerek ve ayrıca yapılan samanları 29/8/1952 de Ankara Kauçuk İstasyonuna tahlile gönderilmiş ve oradan 11/9/1952 tarihinde alınan raporda herhangi bir zehirliliğin eser derecede dahi bulunmadığı bildirilmiştir.

Summary

Some observations and investigations on *Aelia rostrata* in 1952 in the districts of Tunceli and Elâzığ in eastern Anatolia are being explained.

The appearance of *Aelia rostrata* in 1952 was much later than the usual time. The oviposition and hatching took place also entirely different in manner from what was seen in the literature.

The adult bugs were first observed in Tunceli district on the 1st. Ju-

ly 1952. The eggs were laid on the stones and weeds. They were in irregular groups, each containing eggs from 1 to 36 in number. Its post embryonal development in rearing cages took 18 - 21 days.

The adults of the new generation appeared after the 4th instar.

Our experiment with Folidol E-605 dust against the same gave good results both in the cages and in the field.

«O»